

Sygn. akt I CSK 1385/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa B. S. i M. K.

przeciwko E. D.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 23 listopada 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z dnia 18 maja 2021 r., sygn. akt I ACa 1353/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwana E. D. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie, oddalającego apelację skarżącej w sprawie z powództwa M. K. i B. S. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które ujęto w trzech pytaniach. Pierwsze z nich dotyczyło dopuszczalności uwzględnienia skargi pauliańskiej w sytuacji, w której dłużnik zmarł w toku postępowania o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną, wyrok zasądający wierzytelność, w celu zaspokojenia której czynność prawna została uznana za bezskuteczną, również zapadł po śmierci pierwotnego dłużnika, a spadkobierca dłużnika nabył spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Dwa kolejne zagadnienia warunkowane były

udzieleniem pozytywnej odpowiedzi na pierwsze z pytań. Jedno dotyczyć miało treści orzeczenia uwzględniającego skargę pauliańską i tego, czy powinna ona obejmować wskazanie, że rzecz, która wyszła z majątku dłużnika na skutek zaskarżonej czynności, ma zostać zaliczona do masy spadkowej, czy też wystarczające jest orzeczenie o bezskuteczności zaskarżonej czynności wobec wierzyciela. Drugie z nich dotyczyło tego, czy w postępowaniu egzekucyjnym, prowadzonym przeciwko spadkobiercy dłużnika pierwotnego (po wydaniu wyroku uwzględniającego skargę pauliańską), spadkobierca może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności do wartości inwentarza, a także kwestii zaliczenia przedmiotu fraudacyjnej czynności prawnej do wartości inwentarza.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć

zatem taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której zostały zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Kwestie przedstawione w dwóch pierwszych pytaniach nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego w opisanym wyżej rozumieniu, a to z tej przyczyny, że udzielenie na nie odpowiedzi nie stwarza trudności i nie wymaga zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Nie budzi wątpliwości, że skutkiem uwzględnienia powództwa, opartego na stosowaniu art. 527 § 1 i n. k.c. nigdy nie jest wskazywane przez skarżącą „zaliczenie do masy spadkowej” składnika majątku, który był przedmiotem czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią. Uwzględnienie skargi pauliańskiej wywołuje następstwa jednoznacznie uregulowane w art. 532 k.c. Przepis ten stanowi, że wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły. Tylko przez pryzmat tak określonych skutków wyroku uwzględniającego powództwo pauliańskie można rozumieć przytoczone przez skarżącą skrótowe, a w konsekwencji nieprecyzyjne (i w tej postaci niezdatne do przeprowadzenia analizy cywilnoprawnej) stwierdzenie, że bezskuteczność czynności prawnej „skutkuje zaistnieniem fikcji prawnej, polegającej na tym, że przedmiot owej czynności traktowany jest, jakby nigdy nie wyszedł z majątku dłużnika” (s. 4 skargi kasacyjnej). Niewątpliwie egzekucja prowadzona jest ze składnika wchodzącego w skład majątku osoby trzeciej; skarżąca nie wyjaśnia, dlaczego znaczenie miałby mieć wobec tego zakres (rodzaj) odpowiedzialności spadkobierców dłużnika za długi spadkowe.

Na marginesie wypada przypomnieć, że – wbrew wywodom pozwanej – skarga pauliańska dotyczy uznania czynności prawnej za bezskuteczną względem wierzyciela, a nie względem spadkobiercy dłużnika (s. 5 skargi kasacyjnej). Badanie, czy zostały spełnione przesłanki roszczenia pauliańskiego, zawsze ma za przedmiot czynność prawną dokonaną przez dłużnika z osobą trzecią, jak również

świadomość i wiedzę odpowiednich stron tej czynności prawnej (art. 527 k.c.), a nie osób, które stały się spadkobiercami dłużnika. Wnioski te w sposób oczywisty wynikają z przepisów o skardze pauliańskiej, a wykładnia wspomnianych unormowań pozwala bez trudu udzielić odpowiedzi na postawione przez skarżącą pytania, co wyklucza uznanie, że w sprawie zaistniał problem jurystyczny zasługujący na miano zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Trzecie z przedstawionych przez skarżącą zagadnień odnosi się do postępowania egzekucyjnego i możliwości powoływania się przez spadkobiercę na ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe do wartości inwentarza spadku. Kwestia ta jest związana z postępowaniem egzekucyjnym i nie występuje w niniejszej sprawie, dotyczącej uznania określonej czynności prawnej za bezskuteczną względem powodów, a niezależnie od tego również nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego, które wymagałoby rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as
at]